

L'AVENÇ

LITERARI * ARTÍSTICH * CIENTIFICH

REVISTA MENSUAL IL-LUSTRADA

Angel Guimerà

A decorative flourish consisting of several overlapping, flowing lines that extend horizontally across the page, positioned below the name.

ANGEL GUIMERÁ

L'amich Massó, director d'aquesta revista, desitja que, al dors del anterior retrato grabat, m'entretengui en perfilar ab quatre ratllas una semblansa moral d'en Angel Guimerá, ab alguna cosa de íntim, curios ó interessant, y referent al home avans que al escriptor. Sens dubte, en Massó ha contat, pera ferme tal encárrech, ab dos condicions positives: la admiració que sento pe'l poeta, y la estimació que porto al amich. Però, en cambi, n'ha olvidat un altra negativa, y es la molta dificultat que té pera mí interessar al lector ab aqueix género de literatura íntima, que, segons la frase corrent, presenta al biografiat ó retratat *en mànegas de camisa*. Altres companys meus, en aquest meteix periódich, se n'han sortit molt bé (en Roca, parlant d'en Mestres; en Sardá, de l'Oller; en Vilanova..... d'en Vilanova; etc.); però de segur que tots ells, al escriure sos articles, han necessitat gran *presencia d'ànima* pera afrontar las dificultats que á mí'm lligan. Perque no hi ha que donarhi voltas: aqueix género familiar, casulá, que parla dels homes públichs en tant que homes privats, y'ns entreté pintantnos son carácter, contantnos sa vida, dihentnos sas aficions y fins sas flaquezas; aqueix género, que'ns ve de Fransa, requereix, sobre tot, una cosa que allí tenen y que aquí encara no tenim: requereix un gran interés, un viu entusiasme per part dels lectors envers los homes que's distingeixen per demunt dels altres; vol una atmósfera de consideració, de simpatía y fins de curiositat menuda per tot lo referent á la cultura del esperit, y á la gent que va al devant d'aqueixa cultura..... Lo gran cómich italiá, Novelli, deya un día a aqueix estiu, entre alguns companys: «La obra dramática, l'éxit dramátich, »no'ls fan sols l'autor y'ls actors ¡cal!; los fá un tercer colaborador que no »sab que ho siga: los fá'l públich. Si aquest s'interessa per la obra, veureu »cóm la més fluixa pren un relleu que no tenía, adquireix un valor momentani que sorpren al mateix autor. Si'l públich se manté fret, tot lo »contrari: lo millor drama arriba á semblar dolent, lo més notable efecte

»sembla una tonteria..... al mateix autor. Es dir, que ab absoluta independència de son mèrit objectiu y positiu, una obra dramàtica guanya »ó pert en virtut d'una corrent elèctrica, d'una sugestió passatjera que »exerceix, no la obra y'ls actors sobre'l públich, sino'l públich sobre la »obra.» Donchs bé; aixó que també s'ha dit de la oratoria, es aplicable á certs gèneros literaris que trauhen son valor de las circunstancias, y entre aquests, més que de cap pot dirse del gènero *íntim*. Donáume la seguretad de que'ls lectors d'aquestas ràtllas han de trobar interessant tot lo referent á un escriptor de la seva terra, única y exclusivament per referirse á ell, y sens adonármén ompliré planas y més planas, que acabarán per ésser sentidas y agradosas, com tot lo sincer, com tot lo franch, sens que valguin, en realitat, rés per sí meteixas. Los lectors, lo públich, será qui'ls hi dongui tal valor ab sa confiança, y fixa la vista en *l'héroe* de ma narració. Pero aquesta seguretad, jo—he de confessarho—no la tinch. Lo que penso es que aquells á qui podrián interessar cert gènero de noticias, ja coneixen al home personalment, y'ls qui no'l coneixen, los hi basta haver llegit al poeta. Lo demás tal vegada se convertiria á sos ulls en insignificant, presuntuós ó inoportú. Lo públich fá la obra.

Apart de que..... (posats á dir dificultats, afegimhi una)..... apart de que, si massa m'apurán, confessaré qu'en Guimerá es precisament dels homes coneguts desde las taulas que menos se prestan á descriurels entre bastidors. Per lo menos jo, ab tot y tractarlo prou y de temps, no'l conech en aquest sentit. Jo no sé veure en l'amich mes que al poeta, al autor dramàtich..... Y lo que'm passa á mí, crech que passarà á molts altres amichs seus. Més diré: potser aixó es lo que'l caracteriza: no tenir historia; millor dit, no exhibirla. Es home retret, lacónich, modest..... que tot s'ho passa sol; home que en sa vida exterior, per íntima y amistosa que siga, se concentra, s'endinza en sí meteix, se encogeix fins al punt de no fer més bulto ni oferir altre relleu que'l de sas obras de poeta y la admiració que imposan. Hi há gent que ha vingut al món pera fer confidencias; altres que hi son per escoltarlas. En Guimerá es dels que escoltan. Hi há homes que's bellugan tota la vida ficats en mil aventuras, altibaixos y extravagancias; sembla que viuhén sols perque altres tinguin de qué parlar, de qué murmurar y fins de qué riure; aquells fan la novela: los altres la comentan. En Guimerá es dels que comentan. En una paraula, en lo gran escenari de la vida, uns son actors, altres espectadors. En Guimerá es espectador. Aixó es en privat l'home que, en públich se fá escoltar, se fá comentar, y deixant d'ésser espectador ell, reuneix tants espectadors en un teatro. Per aixó deya que jo sols sé veure'l com á poeta, si haig de comentar-lo. Com algun altre escriptor conegut—en Pérez Galdós, per exemple—tot s'ho guarda, en apariència; pera mostrarho en sas obras: passions, observacions, conceptes..... Son, l'un y l'altre, homes que viuhén per dins, per ells, y que després surten de casa á orejar pe'ls carrers lo

món fantástich que portan sobre sas espatllas ab aparent indiferencia y fredor, ab certa cara de amohinats, ab certa tristesa indolent, que es potser lo que més pot revelarlos á un observador. Perque l'observador no deixa de veure tot seguit que, si rara vegada prenen calor per lo que interessa á la generalitat, rés los hi passa inadvertit; que si sembla que no miran, després resulta que ho han vist tot; que si no s'empenyan en que sa opinió prevalgui, quan la donan fan pensar; que fins posantse sempre en última fila, acaban per anar al devant; que escoltant á tothom, no segueixen á ningú; que no estant en rés, estan en tot.

Los homes aixís son los que més sorpresa causan als observadors superficials, que imaginan sempre al talent acompanyat de caràcters molt rellevants y extraordinaris ab que descobrirlo á primera vista. Molts casos he vist que diuen lo contrari. No voldria, per cert, desilusionar á algun principiant dels que tindrían especial gust en coneixer al *senyor Guimerá*, l'autor de tan magníficas poesías y de tan patéticas y fortas tragedias. Tampoch desitjo arrencar la més petita ilusió á alguna lectora de las que han saborejat enternidas las apassionadíssimas *amorosas* del poeta, que prometen un cor abrusat, un ánima agitada, una vida d'inquietuts y trabalsos. No es mon intent—repetesch—que, ni l'una, ni l'altre, deixin de imaginar aixís al qui tants plahers literaris los hi ha donat. Després de tot, aquesta vida de que gosa la imaginació, compenetrantse ab l'autor y fingintse cada hū á sa manera, es una vida tan real com la de la directa contemplació de la veritat y la naturalesa. Però, ab tot y aixó, hem de dirho, ya que fem un retrato: jo aposto al jove lector de las poesías de En Guimerá, y á la entussiasta lectora y enamorada *literariament* del poeta, que, si no'l coneguessin, podrían tractarlo mesos enters sense sospitar que fos l'autor de aquellas poesías, atrevidas, exaltadas, que fan sentir tan vivament; tan violentment, tan fora de lo regular; aquell mateix home modest, de conversa escassa, y tan regular, en la seva vida, que's mou per hábit invencible en un círcul ben petit y ben monótono. Y sens dupte que lo que més xocaria als dos coneguts, fora, no sols aquest contrast, sino l'absolut desprendiment, la absoluta modestia, fins encongida, ab que mira sas propias obras, las judica, las censura, las objecta, com si fossin d'un altre. Aqueixa modestia no es, per cert—ni en aquest ni en altres autors—incompatible ab lo coneixement de las propias forsas; perque aixó fora necedat, y allavors sí que'ns trobaríam ab una contradicció irreductible entre'l talent y la tontería. No; es altre cosa: es una forsa de judici reflexiu, una potencia conscient del artista, que sempre té un *més enllá*, que porta en sí mateix una dualitat: lo geni espontani que crea, y lo talent crítich que compon, corregeix y acaba. Ni es tampoch aquella imparcialitat envers las propias obras, la fredor del que fredament las ha concebut y, per tant, fredament se las mira, com la dona que, aparellada sens amor, no logra sentirlo per sos fills. No es aixó tampoch: es la impar-

cialitat de la mare que, altament, superiorment discreta, sab fer compatible sa passió ab la clarividencia de tot defecte en son ídol. Resumint: si parlant d'un poeta—lo sér que més fàcilment s'enamora de sí mateix y de sas obras—podém elogiar á n'en Guimerá per sa discreció, ja está dit tot. Si aixís sab mirar sas poesías, ¿cóm mirarà lo que'l rodeja? Lo dit: aqueix autor de tragedias es, devant del escenari de la vida, un espectador més, y no, per cert, dels menos observadors, y per consegüent, no dels menos subjectes á murrias y tristesas; no dels menos tristos, y per consegüent, no dels menos burletas..... per dins.

J. Ypart

AGRORS DE L'ART

(ESCENAS DE TALLER)

DESPRÉS de lluytar anys y anys á la desesperada ab lo *saber fer* y la necessitat apremiant del *poder viure*,—de primer, aquí, dalt d'una golfa desfregada y recóndita, que mirava al Passeig de Sant Joan, més tart, dins d'una *citè d'artistes*, prop del *boulevard Clichy*, no menys desconeguda de la gent exteriorment felís qu'ell envejava,—mon amich Pujet tingué un jorn de gloria, un moment de repós. Lo seté dels quadros, qu'enviava al *Salon*, era admés.

«Pepeta del meu cor»—escrigué aquell día;—«per fi llú'l sol: ja soch »felís. Prepara als teus pares: preparat tú. M'han admés lo quadro d'en- »guany per unanimitat. Potser no descansará encare en la *cimaise*, perque »soch desconegut; però es segur que me'l premían.»

«Tinch, donchs, la carrera feta; toco la gloria ab los dits. Vull que la »comparteixes; quan menos t'ho pensarás, arribo y'ns casém. No puch es- »tar més aixís. Deixaré aquest desterro, hont tant he sufert, y'ns establi- »rém á casa, á caseta, ahont friso per tornar, y d'hont no devía haverme »mogut sense tú y sense *una fortuna* ab que resistir los dolorosos tor- »ments de la fam, del fret y de la soletat, que ni sé com m'han deixat »viu. Mentres los passava, no volguí revelártels; hauría sigut crudel. Are, »quan te'ls conte, no podrás sentirho sense escruixirte y esgarrifarte.»

«Peró ¿á qué parlar d'aixó, avuy? Perdónam, rateta. Veig lo triomf y »jo mateix no'l comprench. Al trepitjar lo llindar de la gloria, estich com »aquell qu'ix de negríssima masmorra á ample camp amarat de sol. Es- »tich enlluhernat. La polzím negra del recorts que ballan encare pe'l meu »cervell, m'enmascara l'esplendent realitat. Adeu, *ahir terrible*, adeu! No »guardes tas tenebras y torments pera ningú més. Prou t'has cebat en »mí, y't perdono. ¿Qué vols més?»

«Alégrat, Pepeta, alégrat: tot s'es passat. Estaré molt alt, y d'aquellas

»alturas tinch de poderho tot. Lo de menos será'l diner, aqueix vil reptil
 »qu'acut sempre corrent á ferse esclau del potentat y fuig, mofantse sem-
 »pre del pobre que'l necessita. Ja, ja'l veurás are, rendit á mos pèus, tan
 »sorollós y bencarat si l'amoixo ab las mevas mans com si'l llanso escala
 »avall á puntadas de pèu. ¡Ey! aixó últim, si no vèu qu'abaix l'espera al-
 »gun pobre. Que si'n calisses algun, tot son afany seria amagarse. Lo co-
 »nech més que qui l'ha fet; sé de cor totas sas tretas.»

»Peró torno á la mateixa; no'n parlém més; no amarguém la felicitat
 »que'l cel nos envía. Preparat—t'ho torno á dir—aviat seré teu y tú meva.
 »Los meus somnis comensan á realisarse. *Luego*—diria un filosof d'aque-
 »lla Universitat que vaig abandonar—*luego, empiezo á existir*. Estímam
 »molt, molt, molt, y realisarém l'existencia somniada, somniant sempre
 »que vivím realisantla... Perque, ja ho sabs: *la vida es sueño*. ¡Ja li expli-
 »caría jo á Calderón! Somni, sí, quan s'está bé com are estarém nosaltres.
 »Peró quan se passa fam y fret y anyorament?... ¡Bo! ¡Ja hi tornava!»

Y En Pujet se casá no sé per qué, ni còm, puig no tenia un xavo. Dich mal; se casá perque estimava á la Pepeta de debó y perque tenia un premi, aquell premi pe'l qual cregué ja tocar ab los dits al cel, estar en possessió de la gloria, assegurar-se tots los bens d'aquesta terra. ¿No havia conquistat reputació, anomenada? ¿No sabia pintar? Donchs, pintant, vendria; venent, guanyaria; guanyant, pagaria deutes, viuria, s compartiria ab la Pepeta totas las comoditats y gustos que la llunática sòrt li havia negat abans. Y pintá, y vengué, y guanyá, y arribá á treures los deutes.

Peró en Pujet no sabia contindres, no podia estalviar. La passió del luxu l'arrastrava. Se veyá al estudi, en tot lo moblatje de la casa, en lo menjar, en lo vestir de sa muller y dels fills, en los detalls més ínfims de sa vida. Ab diner á las mans, comprava, projectava, aixugava plors, s'omplia'l menjador d'amichs, improvisava al piano, vos ensenyava'l cor del indret y del revés, pintava, com may, ab rapidesa y facilitat, fixava en las telas lo sol enlluhernador, la vida bullidora dels semovents, la branzida escumosa de l'aygua, la verdor tremolosa dels camps.

¿Peró l'endemá, sense diners?... Ni llengua, ni brill als ulls, ni coratje, ni facilitat, ni gust, ni amor á sas propias obras. L'or li semblava fanch. La mateixa tela que'l dia abans havia calificat interiorment d'obra mestra, era per ell dolentíssima. Molts cops, sense ni reflectirho, embrutava'l pinzell, y, d'una revolada,—la empastifava, destruhía en un moment lo que li havia costat setmanas de treball. Lluyta tremenda llavors la de son esperit. Lo pintor cau aplombat en lo primer seti ab que topa, y, ab espant del espectador, solta una riallada terrible d'idiot, senglot indomable de plors continguts.

Cinch minuts després, una febre espantosa'l redressa. Naix en la mateixa tela un altre cel, la mulla un altre mar, apunten tòns y perfils d'una

altra platja; tot en mitj d'un silenci esglayador, que cap dels presents gosa trencar. Si'l toquesseu, tot ell está cremant, son pit panteja, los polsos li batan com martellets. ¡Y ay, si'l sol se pòni! La claror minva..... va esblaymantse..... agonisa..... aquella febre no serveix de rés, ja es inútil. En Pujet llansa'l pinzell, y ab ell una blasfemia, acompanyada d'un gran cop de pèu. Deixa la paleta y aixuga'ls pinzells y's remou per l'estudi, encare sens badar boca, mitj amagat per la fosca que va invadintho tot.

Aixís estava, días en rera, quan vaig entrar en son estudi. Èra al cap al tart d'un día crú d'hivern. Plovia, y la llum s'havía escursat lo menos mitj' hora. Al aixecar lo *portier* del estudi, mon primer impuls fou entornármén. Sota la claror sumorta de la claraboya, blanquejava una tela indesxifrable; lo pintor estava enforquillat en una cadira, la cara sepultada entre'ls seus brassos, dalt del respatller; la Pepetá, mitj cayguda demunt d'un coixí del divant de bellut; un deixeble, arrambat á la ximeneya tot rumiós; un altre, plantat al mitj de la sala, ab las mans derrera, resseguint nerviosament las alas del bolet; tothom callant, la claror morint, la pluja tamborinant ab alts y baixos de furia y desfentse en regalims demunt los pastosos vidres de la claraboya.

Vaig avansar tres passas, encongít per aquell reculliment dolorós, sens badar boca. Però la tremolor del trespol va descobrirme. En Pujet aixecá'l cap, me conegué y abandoná la cadira tot d'una pessa, pera extre nye'm la má ab una rialla forsada, que deslligá á tots los presents un bon xich.

—¿Cóm vá? ¿Qué fem? ¿Quants días! Qu'ets car de veure..... ¡Quín temps!..... ¡En á quína hora has vingut!..... Mira, Pepeta.....

—¡Papá! ¡papá!.... La Dayda no vol *queure* que á Reys me portarán un *cabayu*, una escopeta y un plamplam—trencá dihent un nen de quatre anys, qu'entrá corrent y tot plorós.

—Xí, xí, *quéch*; po, á mi..... un..... un *bebé* gos..... un saló..... uuuna cuyna..... y..... y..... mé cosas encare—replicá'l ratolí de la Dayda, qu'arribá derrera'l seu germanet.

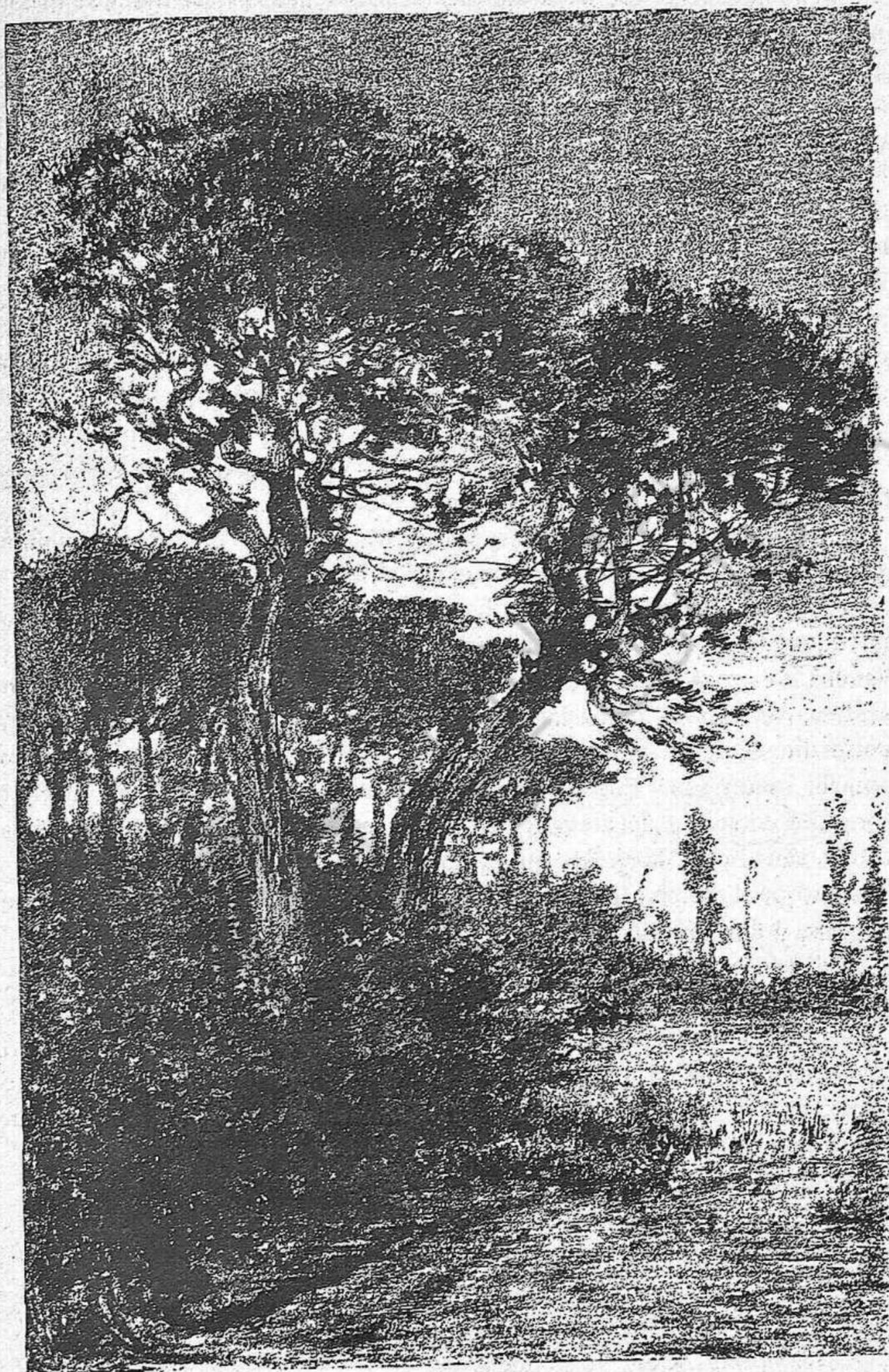
Y abdós menuts s'agafaren á las camas del pare, ab actitut suplicant.

—Sí, homes, sí. De tot portarán los Reys, de tot—respongué en Pujet ab amargor mal dissimulada que jo recullí.

E instintivament se ficá la má á la butxaca. Vaig compendre que's palpava'l porta-monedas, y vaig endevinar més: vaig endevinar que'l duya buyt.

Sa muller li arrancá'ls nens d'assobre, se'ls emportá ab ella, mitj esmaperduda per dolors que tractava d'ocultar. En Pujet recapacitá un moment, mirantme y sense veurem, y esforsantse en mantenir un sonris qu'á mos ulls lo trahía.

Un día, en un d'aquells desbordaments d'expansió tan freqüents en

Dibuix de D. Joseph Masriera.

ell, m'ho havia dit: «So un desordenat. No sé comptar. Lo diner se'm torna aygua á las mans. Però jo no haig d'anar pe'l mon ensenyant las vergonyas per que la gent me pegui.» Y jo, qu'estava recordant are aquesta confessió, llegia ben bé tot lo que hi havia allí dins. Totá sa dissimulació era inútil. Ni la falta de claror hi bastava. Los matisos de sa veu, las lluhissors de sos ulls, los petits gestos de la boca, los moviments de sos dits, tot, tot me delatava l'estat tristíssim de penuria d'aquella familia pera mí adorable. «¡Ah! burgesos, burgesos, los que conteu y perseguiu lo diner y l'arrambeu y apiloneu tan felissos..... ¡si sabesseu que no es per virtut, sino per temperament, per cobdicia, per avaricia! ¡Si regoneixesseu al menos que de la passió vostra, d'aquesta que'n voleu fer virtut, á la dels altres que califiqueu de crím, va zero!»—pensava jo en aquell moment, mogut per la compassió qu'en Pujet me despertava.

—¿Peró qué fem?—digué ell.—¿Qué no vols qu'eixim?..... No't trech de casa. Tinch de fer alguna diligencia.

Sos deixebles, llavors, se despediren. En Pujet eixí derrera d'ells pera anarse á abrigar. Jo'm vaig deixar caure al divant, reflexionant ab tristesa. «Aquells angelets, aquella bona mare, aquell xich plé de talent, treballador infatigable, sense un quarto al mitj d'un munt d'objectes artístichs, de cosas inútils, de mobles luxosos, no sabent d'hont treure vint pessetas pera saciar demá las célicas ilusions d'aquellas criaturas del cor, potser fins pera dárlasshi aliment. ¡Quinas crudeltats té la vida! Jo podia posarhi remey sense detriment de ningú. Pero ¿cóm ferho, sense humillar l'orgull d'un soldat del treball, que s'es batut cara á cara ab la fam anys enters, sense badar boca fins guanyada la trinxera?.....»

Peró per l'esclatxa del *portier* m'arribá á l'orella l'esmortuhit ressó de senglots, y l'esperit se'm rebelá.

«Hi há passivitats y silencis tant malvats com ia pitjor de las accions.»

—Escolta—vaig dir al meu amich quan entrá á buscarme.—Me descuydava lo principal. M'han encarregat de comprarte aquell quadret que vas exposar la setmana passada. ¿Quánt ne vols? Es per un amich meu. Ultim preu.

—Lo que á tu't sembli.

—No. Fés preu tu.

—Lo que tu.....

—No.

—Bé, donchs. Cinquanta duros.

—No ho vull. Cent. Jo sé que'ls val.

—¿Qué t'hi diré jo, are?

—Quedém en cent. Y, are, perdona al meu amich. Es una ridiculesa que no li he pogut véncer. Perque no se li escapi'l quadro, s'ha empenyat en que prenguis per paga y senyal vint duros. Aquí'ls tens.

En Pujet me girá l'esquena, fugintme del devant.

—¿Cóm?... No..... No'ls vull, no'ls vull.

—Home, 'ls diners no son meus. Jo no'ls puch retenir.

—No, no, no.

—¡Pero, home, escolta, per Deu!

Per sort, á l'antesala vaig topar ab la Pepeta, qu'atretra pe'l soroll, venia á despedirme mitj esvarada; y aprofitant la seva confusió, vaig poguer depositar lo bitllet en sas mans.

—No ho vull; no ho vull; no ho vull—seguía encare exclamant lo pintor, escalas á vall, las mans dins de las butxacas del impermeable pera taparlas bé.

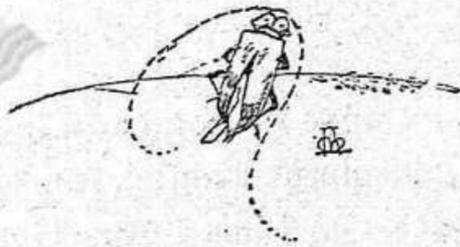
—¡Prou!.... ¡home!.... ¡prou!.... Ja'ls té la teva dona.

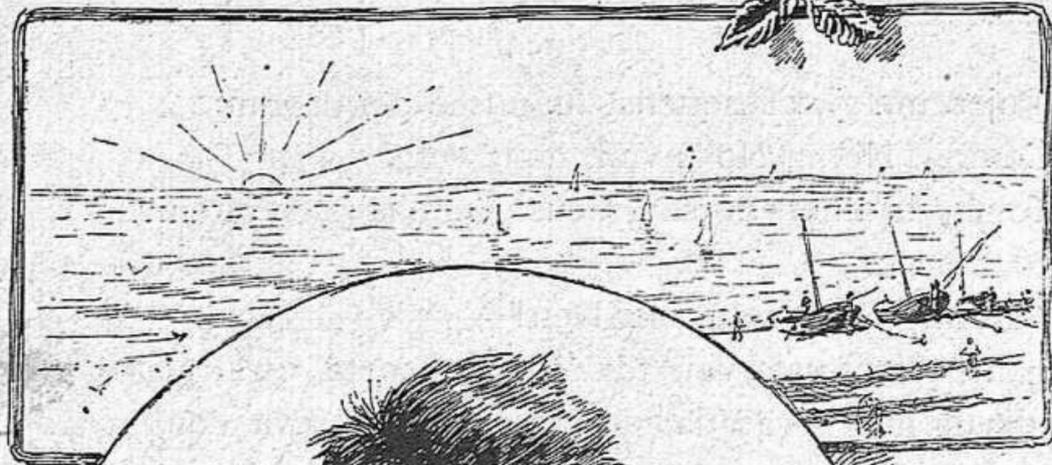
En Pujet s'aturá en sèch, rompé á plorar com una criatura y, passant-me per devant, arribá, ab quatre camadas, altra volta al pis, mentres jo m'escabullia volant cap al carrer.

L'endemá rebí, dins d'un sobre, un altre bitllet de vint duros, ab quatre ratllas dihentme que «no podía vendre'l quadro, que me'l regalava á mí y que, si no acceptava'l regalo, ell no'm miraria may més la cara».

Peró'ls Reys havían dut joguinas als nens, y aixó calia.

Narcís Oller

L. López Oms

Nat á Blanes lo 14 mars, de 1865.—Mort á Arenys de Mar lo 13 febrer de 1890.

DESPRÉS de quatre anys de combatre la terrible malaltia de' pit que l'anava consumint, l'amich íntim, lo qui fou l'actiu company de redacció, en Lluís López Oms, ha finat á Arenys de Mar lo día 13 del corrent Febrer.

Sa mort ha sigut molt sentida per los que'l conegueren, y per lo que á mi toca, si en L' AVENS hi deixá un lloch difícil de suplir, en lo cor m'hi deixa un buyt irreparable.

Poch temps després de tancar la primera época de L' AVENS, que junts remontarem y al quin l'amich Perés, ab més habilitat que jo, doná més

vol y nova empenta, la malaltia'ns privá de la agradable companyia d'en López. Y d'alahoras, solzament en periódicas visitas á Arenys, en son quarto desde hont se sentia la remor de las onadas, sosteníam ab nostre allunyat amich conversas literarias y feyam agradables lecturas. Allí pensarem un día, fá dos anys, en fer reapareixer L'AVENS, si bé ab lo greu de no poder comptar ab sa activitat, comptant ab lo consol de sos consells y de sas opinions sobre'l carácter que ara debía tenir la publicació, consells que sempre eran seguits, opinions ab las que gayre bé sempre coincidíam.

Y ara que no l'haig de veure més ¡cóm me venen á la memoria las passejadas d'Arenys á Caldetas quan encara ell tenía dalit de caminar; las horas sota las barcas quan lo caminar ja'l cansava; l'anar amunt y avall per lo passeig de davant de sa casa, embolicat ab la capa y aprofitant las horas de sol; las estonas passadas á dalt al seu quarto conversant ab veu baixa, quan ell ja l'anava perdent, tot enfosquintse'l cel en las tardes d'hivern, lo sol foguejant envers montanya en las de primavera, fins que'l xiulet del carril nos senyalava l'hora de separarnos!

¡Cóm m'imagino al meu amich estimat en aquellas llargas horas quan sense l'àngel de la seva guarda, sa bondadosa germana, ni ningú altre de sa familia, ab lo canari á la finestra saltironant nerviosament dintre la gavía per tota companyia, rodejat de llibres entroberts sense gosar á llegirlos per por de no cansarse, ab la ploma als dits sense fer una ratlla y espectorant; ara disposat á guerrejar ab son mal atrinxerantse ab remeys y régims de vida, ara deixantse apoderar per l'abatiment y'l pessimisme! Y sempre resignat, sempre de bon tracte pels amichs que teníam la pena de veure com s'anava acabant, acabant.

Si's coneixia á ell mateix y veyá son estat, prou ho dirán al lector las poesías que avuy publicuém.

Per la una, *L'amich del malalt*, que'n podríam dir son primer triomf literari, s'endugué la flor natural en lo certámen d'Arenys de l'any 1888, y feu reyna de la festa (¡á qui n'havía de fer?...!) á la estimada germana que ab tant carinyo l'ha cuydat fins al morir.

¡Com me'n recordo d'aquella diada! Ell se quedá reclós en son quartet y jo vaig assistir á la festa. Sa composició fou aplaudidíssima y, sobretot, afectá als qui'n coneixían l'autor per lo bé que reflecta son estat y son temperament. Després la reproduhiren *La Renaixensa* y *La Veu del Montserrat*.

Al tornar de la festa, la casa s'omplí de gent que'l felicitava, y ell, ab aquella independència que demostrá desde l'aula al sepulcre y ab aquell temperament poch decantadís als afalachs, s'amagá de la gent y acabarem de passar la tarda tots dos sols reclosos en son quartet de sempre.

¡Y quín salt hi va d'aquella visita á la que hi ferem lo passat diumenge de Carnaval, ab l'amich Perés! En lo mateix quarto en que visqué y morí,

ab las parets blancas, sense'l canari en la finestra, sense sa habitual cadira, sols entre'ls llibres que havia fullejat y las fullas que havia omplert, complíam, ab son afectat pare, la trista tasca de regirar y buscar entre tants papers, lo llegat que al mon feya aquell cervell malaguanyat.

¡Lo que hi trobarem de projectes, d'esperansas fallidas, d'ilusions may realizadas, entre las ratllas escritas pel que fou nostre amich!

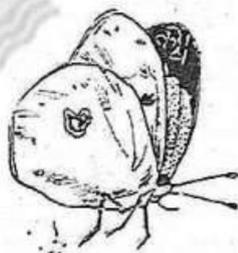
Estudis històrichs, sociològichs, d'arqueologia, de folk-lore, esbossos de novela, versos, però ¡quins versos los darrers que feul

Publiquém una d'aqueixas poesías; ella m'estalvía de parlar de mon pobre amich, perque aquells versos son viu reflexo de son estat, de sas creensas, de sa manera de pensar.

L'AVENS, que tant deu á son malhaurat redactor, li dedica avuy un petit tribut dels que'ns preciavam de ser sos tres amichs més intims.

Mes endavant tenim lo propòsit de reunir tots los escrits que poguém d'en López Oms y publicarlos apart, en la creensa de que será la millor manera d'honrar la memoria del qui morí quan de cara á la vida, podía aspirar per sa carrera, per sas aficions, per sos estudis, á esser un útilíssim fill de Catalunya.

J. MASSÓ TORRENTS

DUAS POESÍAS DE LLUÍS LÓPEZ OMS

L'AMICH DEL MALALT

Sol, solet.

I

De bat á bat, mas finestras
cada matí li obro al sol,
que corre á dar-me'l bon día
cenyint ab sos raigs mon cos.

Antich entrant de ma casa,
va y ve després per'lla hont vol:
ja s'enfila fins al sostre,
ja s'amaga pels recons.

Ja sobre ma taula's fica
per mitj dels llibres curiós;
lo cer brunyeix de mas plomas,
de mon tinter vell traú or.

Manyach á mos peus s'ajoca
si m'assento, y res l'en mou;
devant mos passos si m'also
de llum tapissa'ls rejols.

En l'ayre sens darse treva
destrena y trena balls nous,
compassats giravoltantne
mil átomos d'argent en pols.

Y'ls quarts y las horas fugen,
y mon sufriment s'adorm,
mentres lo sol acompanya
ma soletat ab sos jochs.

II

Al cayent de cada tarde
de parets y de recons,
de mos llibres y mas plomas
va lliscant poquet á poch.

S'esblanqueheix y s'entela
sa vidriosa claror;
sos raigs esllanguits se glassan
com las sanchs en un cos mort.

Ja no's mouhen, ja no giran,
per fer y desfer balls nous,
en l'ayre sens darse treva
mil átomos d'argent en pols!

Una ratlla esgroguehida
que s'arrapa á un finestró,
es en breu tot lo que'm resta
d'aquell mar d'alegre sol.

A enviàrli l'adeu últim
surto á la finestra jo;
ell al cim de la montanya
s'atura un instant.... y's pon!

Mes l'endemá, aixís que'm llevo,
mogut y gay com un noy
torna fidel á distreure
ma soletat ab sos jochs.

DE LA FOSSA AL SOL

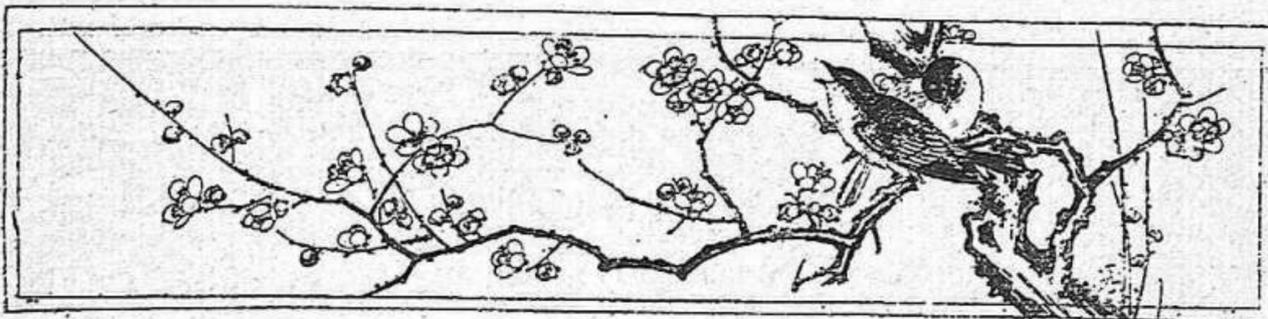
Pobre malalt, d'hora en hora
 sento mon cos defallir;
 mas camas primas se segan,
 s'allargan fluixos mos dits,
 mos ulls desmayats se clouhen,
 rogallosa ma veu ix;
 lo pensament incansable
 me té desvetllat de nits,
 y'l cor m'omplena d'angoixa
 trucant frisós á mon pit.
 Avuy, demá tal vegada,
 tan fort batech pot rendil,
 y callat é immóvil quedí
 com aucell mort dins son niu;
 y assentat en ma cadira,
 si'm vé á veure algun amich,
 un ossut y blanch cadavre
 hi trobará en lloch de mi.

Ab poch mobles para casa
 qui la para al cementir.
 Sobre un matalás de terra,
 y terra per tot coixí,
 y terra y més terra encara
 per llensols y cobrellit,
 després de tan temps d'insomni
 com un sant m'he d'adormir.

En mon cos mentres jo dormí
 s'hi ha de moure gran brugit.
 Mos ossos, muscles y nervis,
 y ma sanch y mos sentits
 que fins llavors estigueren
 al jou de mon sér captius,
 ja lliures voldrán ab ansia
 de sa llibertat gaudirs.
 Mos ulls, orelles y boca
 s'han de desfer y esvahir,
 y de mos peus á ma testa,
 ajudats pel cuch actiu,
 s'afanyarán los meus átomos
 per deixarme y desunirs.

Si surten del captiveri
 plens de xacras y envellits,
 passin jorns, mesos y anyadas,
 que furgant d'assí y d'allí,
 ab nou alé y vida nova
 á flor de terra han d'eixir.
 En sas entranyas de mare
 s'hauran refet y guarit,
 als quatre vents y en ple día
 s'han d'acabar d'enfortir,
 y en un raig de sol sospesos
 ballarán rejuvenits.

A LA MEMORIA DE MON ESTIMAT AMICH

LLUIS LÓPEZ OMS

Encara'm sembla véurel en sa cambreta closa
bressat de nit y día pel ritme de la mar;
lo sol, entre boyradas de mareperla y rosa,
trucant á sa finestra l'entrava á saludar.

Y ell, lo malalt, al rébrel desde aquell llit hont jeya
febrós, sense esperansa, sentint morir la nit
—eterna nit d'insomni—veyent lo sol, sonreya
y ab goig lo contemplava jugar demunt son llit;

extendres en sa taula, fer palpitari y viure
los amicals retratos penjats en la paret,
daurar aquellas plomas tan ávidas d'escriure
y'l vell tinter badantse com boquejant de set.

Y grave en sa alegría, dant volta á la cambreta,
li deya'l sol historias apresas mar-endins,
rublertas de cants d'onas, de xiscles de cerceta,
de balandreigs de barcas y estelas de dofins.

Mes ¡ tant se val ! un día quan ab sos dits de rosa
trucá á sa finestreta la aurora matinal,
lo sol, *l'amich* de sempre, rigué en la cambra closa,
la resseguí tot'ella... mes no hi trobá'l *malalt*.

Encara'm sembla véurel reclós en sa cambreta
bressat de nit y día pel ritme de la mar;
mes ara es eixa cambra lo niu d'una oreneta
que vola mar-endintre, fugint per no tornar.

16 Febrer 1890.

LA MORT DEL AMICH

A la memoria de Lluís López Oms.

SEMBLA qu'es ahir que'ns coneguerem, y han passat ja molts anys. ¿Quants? Los millors de la vida: aquella hermosa década que flota entorn dels vint, uns quants més abans d'arribarhi, uns quants menos després d'haverne passat. Sembla qu'es ahir..... y realment aixís es; perque en lo retlletje de la vida tot lo dols, tot lo poétich, lo que parla al cor ó á la imaginació, després d'haver passat no vol fugir gayre lluny de nosaltres, y quan nos girém á guaytarho, ho veyém prop, propet, per un efecte de miratge que, en la recansa d'haverho perdut, provoquém pera consolarnos.

Nos coneguerem quan dexavam de ser noys y traspassarem los llinars de la vida d'home fent brasset y cantant cansons. Férem com los baylets de pagesia qu'entran al bosch á cercar llenya cantant pera fer fugir la por. ¡Si'n sentíam de pors y de desitjos, tan vaga aquella com aquestos! La vida'ns obría'ls brassos, y al llensarnos á ells, no sabíam encara lo que havíam de trovarhi.

Ell ho sab ja. Sa historia s'ha clos en lo primer capítol y, no obstant, conté ja de tot: pler y dolor, la nota alegre y la trágica. Sab que la vida engrandeix, engrandeix paulatinament, deixa gosar un xich y després mata. Sab que'ls únichs que al morir comensan nova existencia en la memoria dels homes, son los que per haver fet, pensat ó sentit més que'ls altres tenen ló dret de ser recordats com á excepcions que's diferenciaren de la immensa multitud. ¡Malhaurat ell que no pogué treballar tant com volía; però benhaurat més qu'altres, perque no s'allunyá de la vida sens deixar cap rastre de son pas!

Fou com una fruyta verda en que un escarbató s'hi posa y la va devorant abans de deixarla madurar. Quan la gent passa per davant de l'ar-

bre, se detura á mirarla y exclama:—¡Malaguanyada, tant com hauria valgut!— Se consumí en plena verdor; però al sentir la proximitat de la mort semblá com que's donava pressa á pendre los tons de la maduresa, com tractant d'esbossar totas las fasses de la vida dintre d'aquella brevíssima qu'havía viscut. ¡Pobre amich! Ha surat un moment entre nosaltres, pera anarsen desseguida á fons. De lluny sa curta existencia'm sembla ara, dintre de la meva, com la vista d'un cosmorama que una má desco-neguda ha retirat abans de temps. Los que junts comensaren, ¿per qué junts no han de poder arribar?

D'aquell comensament, ¡quánts de recorts! Fantasiant los repasso en ma memoria, y me semblan una serie de flors secas que vaig trobant en las páginas d'un llibre. Una..... dugas..... Eixas floretas tenen devegadas com una especie de pudor que las fá fugir dels ulls dels profans; mes en la intimitat, pera mí sol, jo las desenterro y las hi deixo arribar una ale-nada d'ayre. ¿Cóm fou que nostres dos camins s'uniren y agermanaren pera conduhir al mateix punt? Ell vingué á mi, franch, alegre, inconscient, modest fins al punt d'establir diferencia entre nosaltres perque l'un escribía y feya imprimir ja, mentres l'altre borronejava sols d'amagat y pera son propi us. Sé que si prompte va anarse esborrant aquesta diferen-cia, va ser impulsat per mon exemple, y avuy que aixó'l salva del oblit, ne sento un pler de germá. Junts estudiarem y escriguerem; junts estima-rem també, y com en las graves páginas de nostres llibres de cátedra se barrejaren notas de ciencia ab versos y ab noms dolcíssims pera nosal-tres, de igual modo se barrejaren en nostra vida l'árida y rutinaria cien-cia de las classes ab la literatura y ab las primeras afeccions d'adoles-cent. Després, quan ell pogué lliurarse del jou universitari y dedicarse á estudiar de la única manera que deuría ferse sempre, perque es la sola que forma homes y no máquinas, llavoras ja portava en sí lo germen de la malaltía que l'ha dut al sepulcre. «Fou un bon estudiant», dirán ara d'ell alguns. Pero ¡ay que per haverho sigut tant no deixa derrera seu tan fondo solch com hauría deixat, y en la inútil y rutinaria tasca's des-gastá com molts altres, consumint los millors d'aquells anys que tan con-tats, tan breus, tenía! Rihent ho va fer, no prenentsho per lo serio com alguns, y rihent va anarse agotant, massa confiat en sa aparent fortaleza, despreciant la vida y fins desitjant devegadas, com un romántich, pérdrela mentres fos poéticament.

Sa época de romanticisme, que en ell fou marcadíssim, excessiu com totas sas opinions, havia ja anat passant paulatinament, sustituhintse per un naturalisme *à outrance*, que, en lo fondo, no era en éll mes que una nova forma ó direcció del romanticisme antich, tan propi, tan espontani en son temperament. Ja no despreciava la vida; ja desitjava arraparse á ella per tots los medis, pera ferla brillar, pera desenrotllarla tot lo possible, y sos desprecis s'havían girat ara contra la literatura suicida que no infun-

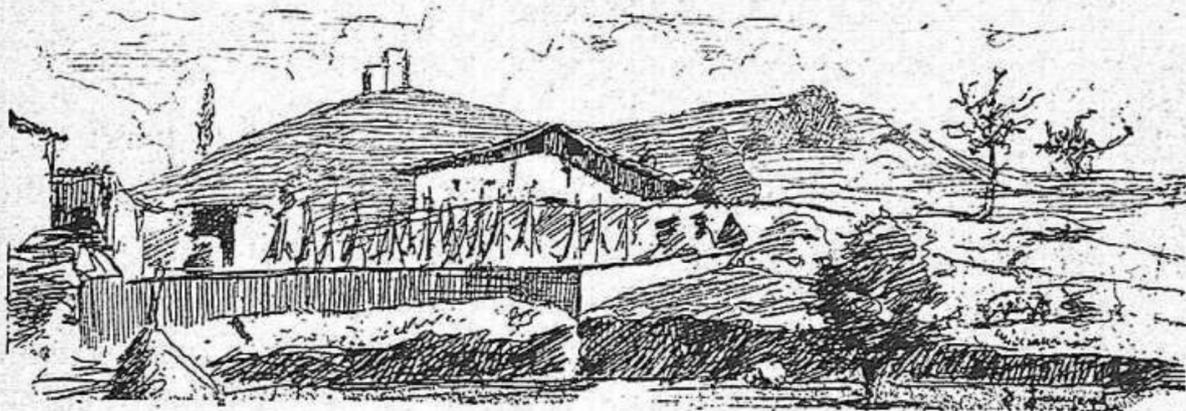
deix amor y respecte per la existencia que ab tanta facilitat se pert. La proximitat de la mort, que dona maduresa y exactitut de miras, l'havía convertit en un jutje sever, al qui era precis reconeixer, en moltes cosas, dret superior, quan menys, al que teníam sos amichs: lo dret respectable del qui va fent son testament intelectual. Semblá fins com que pera fer aixó se doblava sa inteligencia, engrandintse com s'engrandeix l'home al dictar sas darreras voluntats.

Mes tot aixó ha passat. Es mort. A sos amichs nos ha deixat una herencia de projectes, d'esperansas, alguna realitat, un buyt en lo cor y un buyt á nostre voltant, perque hi ha en lo món una inteligencia menos ab qui lluytar plegats. Lo malalt reclós en sa caseta de vora'l mar, en la hermosa costa catalana que'l va veure naixer, ha desaparecut ja y no'ns envía desde allí son pensament. Sols sos amichs l'hi enviém lo nostre.

Mes ¿pera qué he contat jo ara tot aixó? ¿Pera que mans indiferents ho desfullin tal volta com una flor? No; pera que los que com nosaltres l'estimaren sentin renaixer son afecte, que ja no pot dedicarse mes que á una sombra, y recordin que la literatura ha perdut una esperansa y sa pátria un futur home d'acció. L'amich es mort. Sa historia es la de tants joves que moren abans d'haver pogut granar.

RAMON D. PERÉS.

EXPERIMENTS SOCIOLÒGICHS DE LABORATORI

II

ACABAVAM lo anterior article dihent que la forsa moral no es pas pera lo que governa tan difícil d'alcansar com sembla á primera vista. En efecte; basta mostrarse sempre enter y digne ab los més forts, y benévol, però inflexible, ab los més débils.

Nosaltres várem tenir lloch d'alcansar ben prompte lo primer. Nosaltres per una Diputació provincial d'oposició al govern de llavoras, los de la situació, creyent entorpir la nostra marxa, poch abans de que prenguéssin possessió, van ocupar militarment la Casa de Caritat. A la entrada hi van establir un gran cos de guardia, y en tots los patis interiors van colocarhi centinellas, que no sé pas quina consigna podían tenir.

Tot seguit vam fixarnos la nostra regla de conducta, que's reduhí á obrar com si no hi hagués res de particular en la Casa. Al objecte de que las criaturas no's fiquessin en res dels soldats, á la seva ratlla de centinellas ab armas, vam establirne un altra de vigilants desarmats, qual consigna's reduhía á no deixar atansar á ningú de la Casa á quatre passos dels militars. Com nosaltres no deyam res als jefes, aquestos no s'atrevían á dirnos res á nosaltres, lo qual los ocasionava molestias y conflictes, puig al cap y á la fi no eran á casa seva.

Y tot no dihentnos res, vam entablar una lluyta sorda, plena d'incidents de tota mena, qual solució va contribuir molt á donarnos forsa moral. La forsa armada tendía constantment á guanyar terreno dins de la Casa; y nosaltres á fernhi perdre: y com que ells eran forasters, inútil es dir que la victoria era quasi sempre per nosaltres.

Un día, per exemple, van posar un centinella en un pati de criaturas, ahont feya tanta nosa, que era d'absoluta necessitat tréurel'n. ¿Cóm podía ferse? Vaig cridar al mestre de casas, home de tota confiança, y

vaig darli ordre de preparar tot lo necessari pera alsar una paret en duas horas. Y en efecte, al día següent, al moment d'un dels rellevos del centinella, compareixen tots los paletas de la casa y comensan á fer paret com si anessin á preu fet. Lo centinella, que no tenia cap consigna sobre una cosa tan inesperada, no feya més que passejarse d'amunt y avall tot mirantse aquella pressa vertiginosa, y quan, á l'hora del rellevo, van compareixer los quatre y lo cabo, van quedar deturats davant d'una paret que tenia ja dos metres d'alta, sentint, però no veyent, al centinella, que seguia impertérrit amunt y avall á l'altre costat. No sabent com resóldre'l conflicte, 'l cabo va cridar al sargento, aquest al oficial, y entre tots, no veyent altra sortida que una escala que havia jo fet deixar allí á prevenció, van determinar que per ella sortís lo centinella, y van deixar de rellevar-lo, sens dupte perque lo pujar y baixar escalas de gat no deu *fer prou guerrero*. En definitiva, la treta nos havia sortit bé, y d'un tret havíam mort dos pardals, puig no sols nos havíam lliurat d'un centinella inoportú y perjudicial, sino que ab duas horas havíam alsat una paret que feya molta falta.

Un medi d'igual género várem emplear pera tréure un llit de fusta ahont dormia un *retén*, fent també molta nosa. Lo fuster de la Casa va ferne un d'igual ab fustas vellas, colocantlo en un lloch més oportú. Al moment de rellevar la guardia, vam amagarlo dels soldats, y quan varen buscarlo, los várem fer acompanyar al nostre.

Cansats, al fi, de véure que res ne treyan de tal ocupació militar, los de la situació van decidir deixarnos lliures, y un día, á l'hora de rellevar la guardia, la que hi havia va anársen sens que vingués ni un sol home á suplirla. Aquell mateix día va celebrar la Casa lo fet ab un extraordinari, y creyentnos victoriosos de la forsa material dels nostres adversaris, la nostra moral va quedar completament consolidada. Tan consolidada, que després varen bastarnos algunas decisions en fets aislats pera conservar-la durant tots los tres ó quatre anys de la nostra administració.

*
* *

Un govern, hem dit, además d'enter y digne ab los més forts, ha de ser benévol, però inflexible ab los més débils, si vol conservar sempre la forsa moral. Ha de dictar pocas ordres: però un cop las ha dictadas, ha de mantenirlas, costi lo que costi. Lo que imposa al governats, no es lo terrible d'una pena, si espera poder eludirla, sinó la seguretad de que li será imposat un cástich, per lleuger que sigui.

Un dematí, un albergat que estava al davant d'una de las dependencias de la Casa, va barallarse ab un altre, y en lo calor de la baralla va tréure un mal ganivetot. Per sa fortuna, van poderlo deturar abans de que fes mal, y la cosa no va tenir conseqüencias.

Al arribar á la Casa, van dármen part, y, com era natural, vaig celebrar tot seguit lo corresponent *judici de faltas*. Interrogat lo del ganibet, va confessarme de plá lo que havia ocorregut, si bé que donant com á disculpa la provocació que havia sortit de son adversari.

—Está bé,—vaig dirli.—Peró com lo ensenyar un ganibet es una falta gravíssima, sobre tot en qui, pel lloch que ocupa, deu dar exemple, interín desideixo lo que ha de ferse, vesten arrestat á esperar ordres.

Com que'l minyó estava encara exaltat, va intentar rebelarsem y va respondre:

—Com que no tinch culpa, no hi aniré pas.

—¿Sabs bé lo que dius?—vaig replicarli.—¿Dius que no hi anirás?

—Sí, senyor. Dich que no hi aniré.

—Donchs bé, no hi anirás. T'hi portarán.

Y tocant la campaneta, vaig dar ordre de que pujés lo majordom ab dos celadors ó germans, dantlos luego la ordre de que, agafantlo pels dos brassos, lo portessin al lloch del arrest.

Al veure que la cosa anava de veras, lo jove va cambiar de opinió, y ab los ulls plorosos va dirme:

—Ja hi aniré sol, y son inútils aquestos homens. Fora pera mí una gran vergonya anarhi portat. S'han d'atravessar tots los patis, y ara están plens, puig que es hora de jugar los noys.

—Es tart,—vaig respondreli sonrient, com durant tota la escena.—Es tart. Precisament porque'ls patis están plens y has de darten vergonya, t'he dit que hi anessis sol. M'has dit que no, y he manat que t'hi portessin. ¿Creus tal vegada que jo torno endarrera ma paraula? T'hi portarán; però cúlpata á tu mateix, que no has sigut prou previsor al obligarme á manar lo que ara't mortifica.

Y sens més discussió, vaig fer que'ls empleats l'agafessin pels brassos y se l'emportessin. Lo disgust y la vergonya del castigat al atravessar los patis foren tan forts, que al cap de mitja hora vaig poder enviarli lo perdó, segur de que ma inflexibilitat havia sigut un cástich perfectament eficás. Y en efecte, sempre més va recordarsen, y durant tota la meva direcció no vaig haver de tornar ni á renyarlo.

Un altre día, una noya que estava servint en una casa honradíssima, va insolentarse ab los amos. Tornada á la casa, va confessar la seva falta, y com á cástich vaig imposarli una setmana de rentar al safreig sense gratificació. Lo mateix que'l jove del cas anterior, va contestarme que no rentaría ni una pessa de roba.

Quasi m'arrepentía de haver donat una ordre difícil de fer cumplir; però un cop dada, no era cosa de tornarla endarrera. Vaig cridar á la germana Superiora, y li vaig dir que se'n portés á la castigada al safreig, ahont havia de rentar tota la setmana, afegintli que si no ho feya de grat, se la hauría de obligar per la forsa.

A la intimació de la Superiora, la noya se 'n va anar ab ella tot barbotejant que la podrian dur al safreig, però que ningú podria fer que rentés.

Arrivada á tal punt la cosa, era precis vénsen tal tossuderia. En vista de que un cop al safreig, ni la Superiora ni las altras germanas podían alcansar que agafés lo sabó, vaig enviar á buscar dos celadors, ab ordre de que se'n prepararessin dos més á rellevarlos.

—Noya,—vaig dirli llavoras,—may he dit una paraula que no pogués cumplir. T'han condemnat á rentar, y rentarás de grat ó per forsa. Si t'hi negas, un home t'agafará una de las mans y un altre l'altra, y com que no 'm falta gent, quan estarán cansats se rellevarán. Tría, donchs; advertinte que si no't decideixes prompte, donaré l'ordre de comensar, y un cop donada, tampoch la tornaré enrera.

Al veurem inflexible, y observant que los dos celadors estaban ja disposats, va decidir cedir. Agafant ab ira la péssa de roba que li presentava la germana, va comensar á fregarla ab lo sabó que la mateixa li havia donat. No més vaig deixarli donar quatre fregadas, y vaig poder concedirli lo perdó, segur de que no'l rigor, sino la inflexibilitat del cástich, havia ja fet l'efecte, no sols en la castigada, sinó en totas las demás noyas y donas de la Casa.

A. Arnau

TEATRE CATALÁ

REY Y MONJO, *tragedia en tres actes y en vers*, per ÀNGEL GUIMERÁ, estrenada en lo teatre Romea la nit del 4 de febrer.

L'estreno d'una obra d'en Guimerá acostuma á ser entre nosaltres un aconteixement. S'espera'l día ab ansia, y, quan arriba, 'l teatre vessa de gent. Lo públich pot no sostenirse al cap de moltes representacions; però s'ha de confessar que li fa sensació.

No en va'l senyor Guimerá du escritàs cinch tragedias, ab las que ha portat al Teatre Catalá, á més d'una versificació robusta y de efectes escénichs ben aconduhits, un género molt nou entre nosaltres y que revela una personalitat rellevant. Aquest género podrá divergir més ó menys de las tendencias modernas que privan avuy día en lo teatre, y per lo tant, de las que'l públich se preocupa; però es lo cert que lo fet pel senyor Guimerá no té precedent en la literatura catalana.

Responent al títol *Rey y Monjo*, la principal acció de la tragedia la constituheix la lluyta que sosté'l protagonista, Ramir, rey d'Aragó, entre'l claustre que l'atrau, y d'ahont ha sortit pera donar successió á la corona, y l'amor á sa esposa Agnés, que'l lliga á la terra. Aquesta lluyta está sempre ben portada; comensa'l monjo per posarse ell mateix la corona, á fi de salvar á Arago de las ambicions dels *richs-homes*, y per consegüent impulsat tan sols per zel patriótic; després que ha donat successió á son regne, li pesa l'immens amor que sent per sa esposa, de la que s'allunya; li dol haver trencat los vots sagrats, y vol tornar á la vida monástica; per últim, quan veu l'adulteri de la reyna, sa lluyta's torna terrible, fins á ésser sacrílech com á monjo, assessí com á espós. Ramir al últim acte es una fera, y, com lo major part dels personatges de l'autor, está massa en tensió durant tota la obra, fent víctima á tothom de son estat. D'entre'ls demés, lo principal caràcter es lo de Ximena, mare de Galin y dida de Agnés, en la quína s'enclou la principal trama de la obra. La reyna y son amant tenen poch relleu, y al final degeneran en dos amants contrariats del teatre romántich. Atarés es un *traydor* molt conegut.

Lo primer acte es una joia, escena per escena, d'interés graduat y creixent fins á la darrera, qu'es grandiosa. L'acte segon també es ben portat; però en ell hi han algunas escenas que no's compren que pugan desenrotllarse en la mateixa cambra real; si bé que un cop llegida la obra resulta que l'autor no ha disposat l'escenari tal com se fá en lo Romea. Lo tercer acte, ab tot y estar saturat de magnífichs conceptes y de fortas emocions, no fá al públich la impressió dels dos anteriors; lo final es admirable, però no's pot apreciar del tot; será tal volta causa d'aixó l'haverhi algunas escenas un poch convencional, la mort de Galin y Agnés, que'ns transporta en plé teatre romántich, y lo fortíssim cástich de Ximena, personatge simpátich que no'n mereix cap.

No cal dir que'l *Rey y Monjo* está ben versificat y que hi abundan conceptes grandiosos y situacions escénicas de gran válua. Resulta en conjunt una obra de molt preu, si bé no la millor del senyor Guimerá.

¿Pot la crítica examinar la tragedia baix lo punt de vista històric? Creyém que

no's deu fer; l'autor esculleix un assumpto històric, com podria triarne qualsevol altre, ab l' exclusiu intent de produhir una obra literaria.

Deixém lo Ramir que'ns llega la Historia, monjo benedictí y bisbe de Roda y Barbastre, que ja vell abandona la Iglesia pera donar successió á son regne, que es dadivós ab sos nobles pera aturar llurs ambicions, que veu minvar l'Aragó y que contempla al rey Alfons de Castella possessionat de Saragossa. ¿Que'ns fá'l llarch temps que va de la mort de Alfons lo *Batallador* fins á la erecció de son germá, durant lo quin los nobles aragonesos se reuniren en Corts varias vegadas, ja sia á Borja, ja á Monsó; si precipitant aquests fets, lo senyor Guimerá'ns sab fer son primer acte de *Rey y Monjo*, que, com hem dit, es una joya?

La esposa de Ramir es un dels personatges històrics que quedan més enfosquits; però gayre bé tots los cronistas convenen en que's deya Agnés y en que fou filla ó germana de Guillem, duch d'Aquitània y de Poitiers, quina filla més gran Leonor, casá ab lo rey Lluís de Fransa; Zurita suposa á Agnés ja viuda al casarse ab Ramir. Lo senyor Guimerá'n fá un personatge tot seu, si bé de poch relleu.

Los actors fan lo que poden, descollant lo senyor Bonaplata, encarregat del protagonista. La indumentaria descuydadíssima; lo decorat, millor; però, segons sembla, no sempre interpreta los desitjos de l'autor.

BIBLIOGRAFIA

LE SONGE DE BERNAT METGE, *auteur catalan du XIVe siècle. Publié et traduit pour la première fois en français, avec une introduction et des notes, par J. M. GUARDIA.*—Barcelona. A. Piaget, A. Verdaguer (Bordeaux. Imprimerie J. Gounouilhou, rue Guirande, 11). 1889.—Un vol. de 16 X 10 cm. y CIV-346 págs., 6 ptas.

Lo llibre que tenim á la vista deu examinarse baix dos conceptes. L'un es la obra de Bernat Metge, que al últim podém assaborir impresa, l'altre, l'estudi que la precedeix, en que'l senyor Guardia emet una serie de apreciacions sobre'l renaixement catalá, en un estil atapahit y concís, plé de llógica y de bon sentit las més de las vegadas. Tenim intenció de traduhirne alguns párrafos en un dels números vidents, ab la creensa de que serán de molt interés y de profitosa lectura. Molt sovint lo que diu M. Guardia pot pendres com á llissó de mestre.

Després d'estudiar los motius històrics y polítichs del renaixement catalá, lo mira superficialment baix lo punt de vista literari, y acaba per considerar de necessitat lo tornar al catalá del sigle XV, si volem fer cosas de profit. Gayre bé en tots aquests extrems debem confessar que dissentim de M. Guardia.

L'AVENS, que may ha alabat la excessiva producció de versos catalans, está en lo cas de avalorar la justíssima apreciació que fulmina contra'ls molts poetas dolents que contem á Catalunya; nosaltres, que tenim la tasca de seguir nostre moviment bibliogràfic, hem tingut ocasió de convèncernosne, massas voltas, pera no donar la rahó á M. Guardia. Però tenim nostres escrúpols, y creyém que molts de las apreciacions sobre individualitats literarias pecan de apassionadas ó lleugeras.

Nos ho fá temer lo veure que usa un llenguatge tan crú per alguns que coneix poch, ó que hi está ressentit perque no han pogut ó no han volgut ajudarlo en sa edició de Bernat Metge, y que té en cambi tan bonas paraulas y fins alabansas pe'ls

que l'han servit, encara que com á poetas sigan inferiors á alguns dels qui ataca durament. Ignorém lo que ha mediat entre M. Guardia y en Marian Aguiló, ni volém saberho; però no trobém del tot just lo que li diu, precisament al senyor Aguiló, á qui som deutors de lo que més ell recomana, aixó es: la reproducció de obras d'autors catalans del bon temps de nostra llengua. A aquest propósit, M. Guardia fá una queixa, y li sobra la rahó. Son moltes las obras notables d'autors antichs qu'encara restan inéditas, y que convindria baix tots conceptes que vegessen la llum. A aixó hem contribuït sempre ab nostras forsas, que son escassas. Los que ho fassin, convé que ho fassin bé, tan bé com lo senyor Aguiló (que es qui millor ho ha fet entre nosaltres), però que ho acabin.

¿Cóm M. Guardia, que diu repetidas vegadas que'ls temps passats no tornan y qu'és impossible tornar als del rey en Jaume y de Pere'l *Gran*, pot patrocinar ab tan calor la idea de usar un llenguatge arcaych avuy en día? Aixó fora fer anti-popular nostra causa y nostra literatura, y si fins á cert punt ho es, no hi ha dupte que'ls que han escrit com ho aconsella M. Guardia, hi tenen bona part de culpa. ¿Estém perventura en l'estat de patués, com diu dit senyor? Molt lluny nosaltres de creureho així. Com totas las altras llenguas, la catalana ha tingut sas épocas, sos progresos, sos alts y baixos; no hem d'oblidar que si nostra llengua ha deixat de sonar durant llarch temps, no per xó ha deixat de usarse en la familia, en la iglesia y en considerable nombre d'actes y documents públichs; de la llengua catalana millor que de cap altre podém dir que s'ha amagat, mes may ha deixat de viure. Molt hem d'apendre en nostres clássichs; però també apreném constantment en nostre poble modern de ciutat y de montanya. Los que tením la sort de sentir la mateixa fruició fullejant pergamins que fent excursions per nostra terra, debém confessar francament que no es tant lo perdut ni tan poch lo que'ns resta, com volen suposar massa sovint alguns autors estrangers. Coneixent la major part dels tresors literaris de nostra literatura antiga, no hem sapigut veure may més diferencia entre'l catalá d'en Jaume'l *Conqueridor* y'l qu'ara usem, que entre'l francés de Rebelais y'l que avuy s'escriu, ni entre'l castellá d'Alfons X y'l d'avuy día. La preocupació está tant per part dels que, enamorantse de nostra admirable literatura antiga, escriuhen un llenguatge que no entenen mes que'ls erudits (advertint que aixó no passa sols aquí, sino que en qualsevol altre llengua, com més arcaych s'escriu, hi ha menys probabilitats d'ésser comprés), com pels que desentenentse de la historia literaria y de la Gramática, escriuhen lo parlar més vulgar y grotesch que troban ara en us (y també cal fer constar que totas las llenguas tenen gent que parla vulgar y grotesch).

Peró aném á lo important, aixó es: la edició del *Somni* de Bernat Metge. Lo qui la dona á llum, ho ha fet ab tot carinyo, reproduhint l'original del MS. de Paris ab fidelitat, encara que afeginthi massa sovint lo *sic*, que més d'un cop no hi fá cap falta. Es de doldre que las variants dels MSS. de Barcelona s'hajan consultat tant tart que no han tingut cabuda sino al final del llibre. Encara que s'hagués entretingut un poch més la publicació, valia la pena de fer ab las tres copias un sol text, correcte y complert. M. Guardia ho reconeix, y per altra part, nosaltres li reconeixém á ell tot lo mérit d'aquesta edició, ahont á cada pas s'endevinan duptes vensuts gracias als vastos coneixements de dit senyor. Acompanya'l text catalá una bona (no literal) traducció francesa, que contribuirá de seguir á donar més bon lloch á la notable obra de Bernat Metge en la literatura de la Edat Mitja. En lo prólech s'hi han reunit los escassos y curiosos datos que sobre la personalitat de Metge s'han pogut tro-

bar; però lo mateix Guardia fá un judici del *Somni* que resulta fet ab molta trassa y ab criteri modern, franch y just.

REY Y MONJO, *tragedia en tres actes y en vers, original de ANGEL GUIMERÁ. Entregada al Director del Teatre Catalá, don Frederich Soler, á mitjans de setembre de 1889. Estrenada en dit teatre lo 4 de febrer de 1890.—Barcelona. Imprempta de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos. 1890.—Un vol. de 20 × 12 cm. y 146 págs., 2 ptas.*

LO LLIBRE DELS ÀNGELS, *escrit en vers catalá ab diferents metros, per FRANCESH PELAY BRIZ.—Barcelona. Llibreteria de Antoni J. Bastinos, editor, Pelayo, 52 y 54. 1890.—Un vol. de 16 × 11 cm. y 109 págs., enquadernat.*

Lo senyor Bastinos ha tingut la bona idea de reimprimir aquest llibret del malhaurat Briz, al que acompanya una traducció castellana y varias ilustracions. Es un bon llibre de lectura pels noys, en quin genre faltan obras en catalá.

CÁNTICHS, *per MOSSEN JACINTO VERDAGUER.—Barcelona. Llibreria y tipografia Católica, Pi, 5. 1890.—Un vol. de 16 × 11 cm. y 164 págs., 0'50 pta.*

S'han reunit en tomo los coneguts cántichs impresos en fullas soltas, que s'havían escampat bastant per Catalunya. Com de son autor, son sentits, frescos y ben acabats.

LLIBRES CATALANS Ó D'INTERÉS PERA CATALUNYA, PUBLICATS DURANT L'ANY PASSAT Y DELS QUE PER ALGÚN CONCEPTE NO S'HA DONAT COMPTE EN L'AVENS.

GEOGRAFÍA, HISTORIA, ARQUEOLOGÍA, BIOGRAFÍA.—Memoria necrológica de don Joseph d'Argullol y Serra, llegida en la sessió solemne que celebrá la Associació Catalanista d'Excursions científicas á 17 de mars de 1888, per don Celestí Barallat y Falguera, company y condeixeble.—Barcelona. Imp. de *La Renaixensa*, Xuclá, 13, baixos, 1889.

Un fasc. de 24 × 15 cm. y 36 págs.—Notable.

—La Codificación y sus problemas. Conferencias dadas en la Universidad de Barcelona, en el curso de 1888-89, por el Excmo. Sr. D. Manuel Durán y Bas, Decano de la Facultad de Derecho.—Barcelona: Imp. de Fidel Giró.—1889.

Un vol. de 18 × 12 cm. y 196 págs.

Los alumnos de la facultat de Dret han tingut la bona idea de oferir á llur mestre aquesta edició, que forma un llibre de utilíssima lectura.

—Associació Catalanista d'Excursions científicas. Acta de la sessió pública inaugural del any 1889.—Barcelona: Imp. de *La Renaixensa*.—1889.

Un fasc. de 22 × 16 cm. y 54 págs.

LLENGUA.—Gramática Catalana, per D. Bartomeu Sala, Mestre superior.—Sant Martí de Provensals: Tip. de F. Aymerich, Lazareto, 19.—1889.

Un vol. de 15 × 10 cm. y 84 págs.

No hi forà demés que á continuació del títol s'hagués escrit *elemental*, perquè ho es y molt aquest llibre, ben fet pera l'intel·ligència dels noys; pero per lo mateix es sensible que tinga la ortografia poch recomanable (p. e., posa *r* final en los verbs llisos de la segona: *caurer*, *viurer*, en lloch de *caure*, *viure*), y que s'hajan escapat tantas erradas en la edició.

—Lectura y ortografía de la llengua catalana, seguida d'un compendi d'ortografia castellana, per Mossen Marián Grandia, Prebere.—Barcelona: Llib. de la Inmaculada Concepció, Bonsuccés, 13.—1889.

Un fasc. de 18 × 12 cm. y 62 págs., o'50 pta.

A nostre concepte, la millor ortografia catalana que s'es feta.

POESIA.—Aplech de poesías publicadas en Lo Catalanista, setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya.—Volum II.—Sabadell: Imp. y litografía de J. Comas Faura, Capmany, 18.—1889.

Un vol. de 22 × 16 cm. y 176 págs., 1 pta.

Composicions dels autors següents: A. Armengol de Badia, R. Andreu Cabrelles, J. Ayné y Rabell, F. Bartrina, B. Bassegoda, J. Botet y Sisó, V. Brossa y Sangermán, J. Cabot y Rovira, J. Calonge, A. de P. Capmany, A. Careta y Vidal, M. Durán y Folguera, S. Farrés, M. Folguera, J. Freixa y Cos, J. Got y Anguera, A. Guimerá, F. de P. Huertas, A. Masriera y Colomer, F. Matheu, E. Moliné y Brasés, D. Monserdá de Maciá, Ll. B. Nadal, J. Novellas de Molins, F. Pelay Briz, J. Pons y Massaveu, E. Prat, M. Ribot y Serra, J. Riera y Bertrán, J. Rubió y Ors, R. Sales, D. Serra, J. Torres y Reyató, A. Valls y Vicens, N. Verdaguer Callís, J. Verdaguer, M. Vilaclara Gibert, Anónims.

—Lo Gayter del Llobregat. Poesías de D. Joaquím Rubió y Ors, Mestre en Gay-Saber..... Ab un prólech de D. Marcellí Menéndez y Pelayo.—Edició políglota.—Volum segón. 1841-1858.—Barcelona: Est. de J. Jepús.—1889.

Un vol. de 22 × 15 cm. y xxxii-348 págs., enquadernat, 6 ptas.

Bonica edició. Notable prólech.

—Del cor als llabis, per Alfons M. Parés.—Sant Martí de Provensals: Est. de F. Aymerich, Lazareto, 19.—1888 [-9].

Un vol. de 15 × 11 cm. y 128 págs., 1 pta.

L'autor es poeta; té facilitat y sentiment, molt sentiment, massa sentiment.

—Engrunas. Poesías de Francesch Marull.—La Bisbal: Imp. d'Eleuteri Codolá.—1889.

Un fasc. de 15 × 11 cm. y 56 págs.—Qualitats.

—Francesch Marull. La Tramontana, poesia prem. ab lo 2.ⁿ accésit á la Flor Natural en lo Certamen literari de Figueras lo 4 de Maig de 1888.—Palamós: Imprenta del Semanario, Marina, 13.—1888.

Un fasc. de 20 × 14 cm. y 8 págs., o'20 pta.

—Poesías serias, festivas, humorísticas y satíricas, originals del Dr. D. Isidor Frías y Fontanilles.—Reus: Est. tip.-lit. de Eduart Navás, Arrabal alt de Jesús, 29.—1889.

Un vol. de 19 × 13 cm. y 222 págs., 2 ptas.

Algunas qualitats; pero massa influencia de poesia de certámen.

- Suspirs y llágrimas. Colecció de poesías originals de Segismon Torrabadella Dagá.
—Sant Martí de Provensals: Est. de F. Aymerich, Lazareto, 19.—1889.
Un fasc. de 19 × 13 cm. y 48 págs., 0'25 pta.
Potser hi ha llevó; però's coneix que l'autor es massa jove pera ésser passable poeta.
- Recorts y pensaments. Colecció de poesías dedicadas á la bella Sabur, per P. Adriá Font.—Barcelona: Imp. de La Renaixensa, Xuclá, 13, baixos.—1889.
Un fasc. de 20 × 13 cm. y 64 págs., 0'75 pta.
Dolent per tots estils.
- Cansons de la Flamarada, per C. Gumá.—Barcelona: Llib. de López.—[1889.]
Un vol. de 18 × 11 cm. y 128 págs., 1 pta.
- La primera nit (Impressions d'un nuvi). Capritxo cómich-conjugal, en vers, per C. Gumá.—Segona edició, ilustrada per M. Moliné.—Barcelona: Llib. de López.—[1889.]
Un fasc. de 21 × 14 cm. y 32 págs., 0'50 pta.
- Sebastiá Trullol y Plana. ¿Poesías...?—Barcelona: Estampa de La Hormiga de Oro. Rambla de Sta. Mónica, 16.—1889.
Un vol. de 16 × 10 cm. y 142 págs., 1 pta.
- Sebastiá Trullol y Plana. Lo Códich civil. Poesía distingida ab un premi extraordinari.... en lo Certámen Catalanista de la Joventut Católica celebrat en 12 de Maig de 1889.—Barcelona: Est. de La Hormiga de Oro.—1889.
Un fasc. de 28 × 20 cm. y 10 págs.—Bona poesía.
- Cuentos de la Vora del Foch, per Serafi Pitarra. Segona edició, ilustrada, per M. Moliné.
Un vol. de 19 × 12 cm. y 150 págs., 2 ptas.
- Cuentos del Avi, per Serafi Pitarra. Segona edició, ilustrada, per M. Moliné.—Barcelona. Llib. Espanyola de López, 1889.
Un vol. de 19 × 12 cm. y 150 págs., 2 ptas.
- TEATRE.—Teatro Catalá. Obras dramáticas de D. Ramon Bordas y Estragués.—Gerona: Est. Tip. de P. Torres.—1888 [-9].
Un vol. de 27 × 19 cm. y 283 págs., 5 ptas.
Conté las obras següents:—Las duas noblesas.—Cosas del día.—Un agregat de boits.—La Flor de la Montanya.—La ma de Deu.—Mon de monas.—La Pagesa d'Ibissa.—Dins Mallorca.—Política y honra.—Set de justicia.
- Batalla de Reinas. Drama histórico, en tres actos y en verso, original de D. Federico Soler, premiado por la Academia Española. Traducción en verso castellano de Melchor de Palau.—Madrid: Imp. de J. Rodríguez.—1889.
Un fasc. de 20 × 13 cm. y 103 págs.—Bona traducció.
- Lo Sant Cristo gros. Comedia, en tres actes y en vers, original de D. Eduart Aulés. Estrenada ab éxit extraordinari en lo Teatre Romea, en lo mes de Janer de 1889.—Barcelona: Est. de Lluís Tasso, Arch del Teatro, 21 y 23.—1889.
Un fasc. de 21 × 14 cm. y 72 págs., 1'50 pta.
- L'Amor es cego. Juguet cómich, en un acte y en vers, per C. Gumá. Estrenat en lo Teatro de Novetats la nit del 20 de Desembre de 1888.—Barcelona: Llibrería Espanyola de López.—[1889.]
Un fasc. de 22 × 14 cm. y 30 págs., 1 pta.
- Una Casa de Dispesas. Juguet cómich, en un acte y en vers, per C. Gumá. Estre-

- nat en lo Teatro de Novetats la nit del 19 de Mars de 1889.—Barcelona: Llibrería de López.—[1889.]
Un fasc. de 21 × 14 cm. y 32 págs., 1 pta.
- Aucells de paper. Comedia, en un acte, original de A. Ferrer y Codina. Estrenada en lo Teatre Catalá, Romea, la nit del 5 de Mars de 1889.—Barcelona: Est. de Miró y Companyia, Basea, 21 bis.—1889.
Un fasc. de 22 × 14 cm. y 32 págs., 1 pta.
- Caborias. Pessa, en un acte y en vers, original de Víctor Brossa y Sangerman. Estrenada ab molt éxit en lo Teatre de Novetats, la vetlla del 28 de Febrer de 1889.—Barcelona: Imp. de La Renaixensa.—1889.
Un fasc. de 19 × 13 cm. y 30 págs., 0'50 pta.
- Del Café á la Vicaría. Juguet cómich, en un acte y en vers, original de D. Joaquím Montero. Estrenat ab grant éxit en lo Teatro de Jovellanos la nit del 15 de Juny de 1889.—Barcelona: Imp. Militar, Arco del Teatro, 9.—1889.
Un fasc. de 21 × 15 cm. y 28 págs., 0'50 pta.
- Pau y Virginia. Comedia, en un acte y en vers, original de Emili Roura y Vila. Estrenada ab éxit en lo Teatro de Novetats la nit del 29 de Novembre de 1888.—Barcelona: Imp. Ibérica de Francisco Fossas, Rambla de Catalunya, 123.—1889.
Un fasc. de 20 × 13 cm. y 32 págs., 1 pta.
- Sense argument. Juguet cómich, en un acte y en prosa, original de Lluís Llibre. Estrenat ab éxit en lo Teatre de Novetats la nit del dijous 11 de Abril de 1889.—Gracia: Est. tip. de Joseph Miquel, carrer de las Gracias, 8, entresol.—1889.
Un fasc. de 21 × 15 cm. y 24 págs., 0'50 pta.
- Lo Polisson. Comedia catalana, en un acte y en vers, escrita per Joseph María Pous. Estrenada ab extraordinari éxit en lo Teatre Catalá, instalat en lo de Romea, la nit del 13 de Novembre de 1888.—Barcelona: Est. de Miró, Daunis y C.^a, Basea, 21 bis.—1888.
Un fasc. de 21 × 13 cm. y 30 págs., 1 pta.
- NOVELA.—Emili Vilanova. Gent de casa. Colecció d'estudis, articles de costums y passatems literaris.—Barcelona: Imp. de La Renaixensa.—1889.
Un vol. de 20 × 12 cm. y 206 págs., 2'50 ptas.
Dè bona lley, com tot lo del autor. La edició conté deplorables erradas.
- CATALANISME.—Discurs del President dels Jochs Florals d'enguany, D. Angel Guimerá.—Barcelona, primer diumenje de Maig de 1889.—Suplement al n.º 388 de L'Arch de Sant Martí.
Un fasc. de 19 × 13 cm. y 30 págs.
- Suplement als Anals de la Lliga de Catalunya.—Discurs del President de la Ll. de C., D. Angel Guimerá, llegit en la sessió inaugural del curs de 1889-90.
Un full. de 24 × 17 cm. y 8 págs.
- MISCELÁNEA.—Almanach Catalá pera l'any 1890, confeccionat per socorrer als desgraciats vehins de Puigcerçós.—Tortosa: Est. tip. de Bernis-Llanes, á càrrech de Llanes.—1889.
Un fasc. de 21 × 15 cm. y 48 págs., ilustrat, 0'25 pta.
- Almanach de La Esquella de la Torratxa pera l'any 1890 (segon de sa publicació). Ilustrat ab més de 250 grabats.—Barcelona: Llib. de López.—1889.
Un vol. de 20 × 14 cm. y 192 págs., cobertas al cromo, 1 pta.

La millor prova de la bondat d'aquest almanach, es lo fet d'haver quedat agotat un tiratge de 12.000 exemplars en pocas horas.

—Almanach de La Tramontana, 1890.

Un fasc. de 27 X 19 cm. y 16 págs., ilustrat, o'25 pta.

NOVAS

Hem rebut una carta d'Arenys de Mar, firmada per don Joseph Anton Roger, en la que's dol ab sentidas frases de la mort del que fou nostre bon company de Redacció en Lluís López Oms. Aquesta carta es fidel expressió del sentiment de que están possessionats los molts amichs que en la pintoresca vila comptava'l finat.

—Son veritablement dignes de recompensa'ls esforços que fá'l Rnt. Roch Chabás, cronista de la provincia d'Alacant, en sa revista *El Archivo*, á fi de posarla á una altura á que pocas publicacions han arribat en Espanya. Avuy per avuy, fora lo *Boletín de la Real Academia de la Historia* (que tampoch té un carácter tan general), se pot dir que es en nostre país la primera revista de ciencias históricas. En la secció de documents, n'hi publica d'interessantíssims del regnat d'en Jaume I.

—Dintre poch se publicarà á Reus un periódich catalá ilustrat, del que'n tenim las millors noticias, baix lo títol *Reus Artístich*.

NECROLOGÍA.—Lo 31 de desembre de l'any passat, morí á Barcelona don Geroni Granell, constructor de notables edificis de nostre *Ensanche*; artista de veras, sapigué inspirarse sovint en las tradicions arquitectónicas de la terra, y ha deixat alguns monuments que l'honran.

Lo 2 de jener finá á Vich lo ferm catalanista y bon poeta don Francisco de P. de Febrer y de Armenteras.

Lo día 12 del mateix mes, morí en nostra ciutat don Joseph Planella y Coromina, á la edat de 85 anys, pintor decorador de molt mérit, que sobressortí ventajiosament en la pintura escénica.

A mitjans del corrent febrer, y á 40 anys d'edat, morí don Román Arnet y Vives, catalanista incansable, un dels fundadors de las duas societats excursionistas d'aquesta ciutat. Dedicat aquests anys darrers á la galvanoplastia, deixá com obras los baixos relleus del monument á Colón.

De Valencia'ns anuncian la mort del simpátich poeta don Víctor Iranzo y Simon, després de set anys de malaltía. Nasqué en Aragó; però vivint á Valencia quant la creació del *Rat-Penat*, exercitantse primer en una llengua que no era la seva, arribá á ésser un dels que millor la cultivava.